

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА**

ПАНЬКІВ ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

УДК 378.637.016:78

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО
КЕРІВНИЦТВА УЧНІВСЬКИМИ МУЗИЧНИМИ КОЛЕКТИВАМИ**

13.00.02- теорія та методика навчання музики і музичного виховання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2005

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Рудницька Оксана Петрівна.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент

Орлов Валерій Федорович,

Київський університет економіки і технологій

транспорту, професор кафедри суспільних і гуманітарних наук;

кандидат педагогічних наук, доцент

Моїсєва Маргарита Аркадіївна,

Житомирський державний університет імені І.Франка,

доцент кафедри музики з методикою викладання.

Провідна установа: Вінницький державний педагогічний університет імені

М.Коцюбинського, кафедра ансамблевого виконавства та

естрадного мистецтва, Міністерство освіти і науки України,

м.Вінниця.

Захист відбудеться "11" травня 2005 р. о 14-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий " 6 " квітня 2005 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Т.М.Завадська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Україна увійшла в ХХІ століття незалежною державою з гуманістичними ідеалами в усіх сферах суспільного життя, які визначили і нові пріоритети освіти. На формування неповторної творчої особистості зорієнтовані ідеї самоактуалізації, самовизначення, самореалізації, самопроєктування, що складають основу гуманістичної парадигми сучасної педагогіки. Звернення педагогічного процесу до Людини передбачає впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання молоді, метою яких є не нагромадження знань і вмінь, а збагачення учнів досвідом творчості, формування духовного світу, кругозору, розвиток самостійного мислення, глибоко індивідуального гуманістичного сприйняття навколишньої дійсності.

Зазначені тенденції освіти підсилюють значення викладання мистецьких дисциплін, зокрема музики, як могутнього фактора виховання творчої особистості. Необхідність переорієнтації педагогічного процесу на розвиток індивідуальності учня передбачає відповідне переосмислення позиції вчителя музики як керівника навчально-виховного процесу в музичних колективах. Керівництво колективним дитячим музикуванням є важливою складовою професійної діяльності вчителя музики, адже в шкільній практиці переважають саме групові форми музичних занять. Тож, поряд із знанням змісту предмета, методики його викладання, перед вчителем-музикантом постають завдання створити максимально сприятливі умови в учнівському колективі для розвитку творчих здібностей кожного школяра, його самореалізації у творчій атмосфері співпраці, взаєморозуміння, довіри.

У науковій педагогічній літературі висвітлювалися різні аспекти підготовки вчителя музики: культурологічний (Рудницька О.П., Щолокова О.П.), аксіологічний (Падалка Г.М., Петрушин В.І.); дидактичний (Арчажнікова Л.Г., Тимошенко Н.П., Ростовський О.Я., Хлебнікова Л.О., Шульгіна В.Д.) та ін. Окремі дослідження присвячені проблематиці педагогічного керівництва музичними колективами: хоровим колективом (Венедиктова Н.В., Козир А.В., Николаєнко П.М.), оркестровим колективом (Лабунець В.М., Лапченко В.П., Лебедев В.К., Карпун А.Л., Сверлюк Я.В.), народно-інструментальним ансамблем (Болгарський А.Г.). Проте, важливі питання підготовки вчителя музики до керівництва колективною музично-творчою діяльністю школярів як цілісним процесом з позицій особистісно орієнтованого навчання і виховання в умовах мистецької освіти висвітлені недостатньо.

Аналіз стану професійної підготовки майбутніх вчителів музики показав невідповідність змісту і форм навчання студентів музично-педагогічних факультетів сучасним вимогам до педагога-керівника учнівського музичного колективу, що посилюється суперечностями:

- між потребою впровадження гуманістичних засад у навчально-виховний процес і нівелюванням їх у практиці мистецького навчання;

- між освітніми завданнями творчого розвитку кожної особистості в її унікальному виявленні і нерозробленістю педагогічних умов їх реалізації у колективній музично-навчальній діяльності;

- між визнанням різнобічного впливу музики на особистість і недостатнім його використанням у педагогічному процесі;

- між необхідністю впровадження діалогових відносин у педагогічний процес і монологічними формами викладання мистецьких дисциплін.

Їх подолання вимагає глибокого вивчення сутності керівництва педагогічним процесом в умовах навчання музики, специфіки організації учнівських музично-творчих колективів, організаційно-методичних засад формування готовності майбутнього вчителя до керівництва ними.

Актуальність даної проблеми, її недостатня теоретична й методична розробленість, а також потреби практики зумовили вибір теми дослідження "Теорія та методика підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами".

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота входить до плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання, співів та хорового диригування Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова і складає частину наукового напрямку "Зміст, форми, методи фахової підготовки вчителів музики".

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова 29 березня 2002 р., протокол № 8, узгоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні 29 квітня 2002 р., протокол № 4.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього вчителя музики.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методика підготовки майбутнього вчителя до керівництва музичними колективами школярів.

Мета дослідження полягає у розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці теоретичних засад та методики підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами.

Концепція дослідження полягає у тому, що професійна підготовка вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами повинна враховувати специфіку індивідуального підходу до учнів та включати методи, спрямовані на формування механізмів їх творчої самореалізації.

Гіпотеза дослідження - ефективність підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами зросте за умови усвідомлення та поетапного опрацювання студентами особистісно орієнтованої технології керівництва дитячим мистецьким колективом, яка передбачає побудову педагогічної взаємодії керівника з учнями у формі полілогу та забезпечує індивідуальний розвиток і творчу самореалізацію кожного школяра у процесі сумісного музикування.

Для досягнення мети дослідження і перевірки сформульованої гіпотези визначено такі **завдання:**

- проаналізувати стан досліджуваної проблеми в теорії і практиці загальної та мистецької освіти;
- розкрити сутність педагогічного керівництва учнівськими музичними колективами, визначити його принципові положення;
- теоретично обґрунтувати зміст і структурні компоненти готовності майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами;
- визначити критерії, показники та рівні готовності студентів до керівництва учнівськими музичними колективами;
- розробити організаційно-методичну систему поетапної підготовки майбутніх вчителів до керівництва музичними колективами школярів;
- експериментально перевірити доцільність застосування запропонованої системи в умовах професійної підготовки майбутніх вчителів музики у вищих закладах освіти.

Методологічну основу дослідження становлять філософські положення системного підходу до аналізу педагогічних і мистецьких явищ та процесів, що вивчаються; урахування сучасних соціально-педагогічних чинників формування нового професійного мислення майбутнього вчителя; положення про соціальну зумовленість освіти й виховання, про

взаємозв'язок навчання і розвитку, теорії і практики; філософські ідеї щодо сутності мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості; теорія естетичного виховання.

Теоретичною основою дослідження стали положення філософії освіти про гуманізм з урахуванням багатовимірності та багатоваріантності його прояву в педагогічній діяльності (В.П.Андрущенко, І.А.Зязюн, В.С.Лутай та ін.); філософські положення щодо сутності художньої творчості (М.М.Бахтін, В.С.Біблер, М.С.Каган, Л.Н.Столович); принципи особистісно орієнтованого навчання і виховання (І.Д.Бех, С.У.Гончаренко, І.С.Якиманська); положення гуманістичної психології про здатність людини до саморозвитку і самореалізації (Г.О.Балл, А.Маслоу, К.Роджерс); наукові праці з питань підготовки вчителів (Н.В.Гузій, Г.П.Васянович, О.А.Дубасенюк, В.А.Кан-Калик, Н.В.Кузьміна, А.Ф.Ліненко, О.Г.Мороз, О.М.Пехота, С.О.Сисоева, В.О.Сухомлинський, та ін.); теорія розвитку колективу (О.В.Киричук, А.С.Макаренко, М.Д.Ярмаченко); загальні положення теорії управління та менеджменту (Б.Н.Андрушків, Б.А.Гаєвський, О.В.Глущенко, Ю.В.Тихонравов, М.Мескон, Ф.Хедурі та ін.); психолого-педагогічні дослідження проблем керівництва (В.І.Бондар, Л.І.Даниленко, Н.Л.Коломінський, Н.М.Островерхова, В.С.Пікельна, В.П.Симонів, В.В.Третяченко, Є.М.Хриков, Р.Х.Шакуров, В.А.Якунін та ін.); праці з проблем художньо-естетичного розвитку учнівської і студентської молоді (А.Г.Болгарський, Б.А.Брилін, Т.М.Завадська, Л.Г.Коваль, М.П.Лещенко, Л.М.Масол, М.А.Моїсєєва, С.І.Науменко, О.М.Олексюк, В.Ф.Орлов, Г.М.Падалка, О.Я.Ростовський, О.П.Рудницька, Г.П.Шевченко, В.Д.Шульгіна, О.П.Щолокова та ін.); концепції колективного музичного виховання дітей (Д.Б.Кабалевський, К.Орф, В.М. Шацька та ін.), праці мистецтвознавців, присвячені питанням інтерпретації та осмисленню музичних творів (Б.В.Асаф'єв, Є.В.Назайкінський, В.В.Медушевський, В.Г.Ражніков), проблемам сценічних виступів, творчого самопочуття, музичної терапії (В.І.Петрушин, Г.І.Побережна).

У дисертаційному дослідженні використовувалися теоретичні й емпіричні **методи**. *Теоретичні*: вивчення державних документів з питань розвитку освіти; критичний аналіз наукової і методичної літератури з проблеми дослідження; аналіз навчальних програм музично-педагогічних факультетів; узагальнення результатів експерименту; моделювання взаємодії керівника з музичним колективом, прогнозування шляхів управління навчально-виховним процесом (для виявлення стану досліджуваної проблеми, визначення понятійного апарату, розробки методики). *Емпіричні*: ознайомлення з досвідом організації музичної діяльності студентів; анкетування; тестування; інтерв'ю; бесіди; пряме та опосередковане спостереження; самоспостереження; самооцінка; експертні оцінки; моделювання; шкалування; констатувальний і формувальний експерименти; статистичні методи обробки отриманих даних.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження. *Вперше* створено і експериментально перевірено організаційно-методичну систему підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами. Розроблено зміст і структуру готовності до керівництва учнівськими музичними колективами, систему критеріїв та показників її сформованості. *Конкретизовано* сутність педагогічного керівництва учнівськими музичними колективами, визначено його основні принципові положення та педагогічні умови. Обґрунтовано технологію керівництва дитячим мистецьким колективом, розроблено шляхи її реалізації у навчально-виховному процесі. *Подальшого розвитку* набуло положення про необхідність застосування особистісно орієнтованого підходу у мистецькому навчанні і вихованні. *Вдосконалено* процес підготовки майбутніх вчителів музики.

Отримані наукові результати можуть слугувати теоретичною основою для подальшої розробки проблем педагогічного керівництва колективною музичною діяльністю школярів і відповідної підготовки фахівців.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його теоретичні висновки і експериментальні результати можуть становити підґрунтя для певної корекції та оновлення змісту курсів "Основи педагогічної творчості", "Методика музичного виховання" у вищих закладах освіти, використовуватись для розробки програм, спецкурсів з теорії і методики навчання музики і музичного виховання, при написанні методичних рекомендацій з питань удосконалення фахової та професійної підготовки вчителів, а також у практичній діяльності вчителів загальноосвітніх та спеціальних шкіл у галузі художньо-виховної роботи, організації та педагогічного керівництва учнівськими музичними колективами.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Рівненському державному гуманітарному університеті, Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди, Мелітопольському державному педагогічному університеті. Експериментальною роботою було охоплено 297 студентів.

Організація дослідження. Дослідження проводилось у три етапи протягом 1995-2004 рр.

На першому етапі (1995-1997 рр.) проводився аналіз теоретичних джерел, навчально-методичної документації музично-педагогічних факультетів; визначалася проблема дослідження; уточнювалися і обґрунтовувалися основні поняття, критерії та показники досліджуваного педагогічного процесу.

На другому етапі (1998-2001 рр.) розроблялася методика дослідно-експериментальної роботи, проводився констатувальний експеримент, вивчався стан професійної готовності студентів до керівництва учнівськими музичними колективами.

На третьому етапі (2002-2004 рр.) проводився формувальний експеримент, аналізувалися одержані результати. На основі теоретичного аналізу та практичної апробації запропонованої методики підготовки студентів до керівництва учнівськими музичними колективами були зроблені висновки та підготовлені практичні рекомендації.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічною і теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень; проведенням дослідно-експериментальної роботи з використанням комплексу взаємодоповнюючих методів, адекватних предмету, меті, завданням дослідження; якісною та кількісною обробкою отриманих даних; позитивними результатами формувального експерименту; репрезентативністю вибірки.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження доповідались на Міжнародній науковій конференції "Мистецька педагогічна освіта: методологія, теорія, практика" (м.Київ, 2004 р.); на Всеукраїнських науково-практичних конференціях "Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку" (м.Київ, 1996 р.), "Музична освіта України на межі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи" (м.Ніжин, 1999 р.), "Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість" (м.Київ, 2002 р.), "Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки вчителя-вихователя-викладача" (м.Київ, 2005 р.); на щорічних звітних науково-практичних конференціях викладачів та аспірантів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (1998-2004 рр.). Результати виконаної роботи обговорювалися на засіданнях кафедр теорії та методики постановки голосу, гри на музичних інструментах, теорії та методики музичного виховання, співів та хорового диригування НПУ імені М.П.Драгоманова.

Основні положення та результати підготовки майбутніх вчителів музики до керівництва учнівськими музичними колективами впроваджено у навчально-виховну роботу зі студентами музично-педагогічних факультетів Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 745 від 06.09.04), Мелітопольського державного педагогічного університету (довідка № 06/1871 від 29.11.04), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 3877 від 23.11.04), Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка №04-10/2051 від 06.12.04).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлені у 6 одноосібних публікаціях автора у наукових фахових виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 266 найменувань (з них 4 іноземною мовою), 6 додатків на 14 сторінках. Основний текст дисертації складає 187 сторінок. Робота містить 14 таблиць, 3 схеми, 5 рисунків, гістограму.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, сформульовано гіпотезу, розкрито методи дослідної роботи, наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відображено апробацію та впровадження здобутих результатів у практику вищих закладів освіти.

У **першому розділі** - "ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО КЕРІВНИЦТВА УЧНІВСЬКИМИ МУЗИЧНИМИ КОЛЕКТИВАМИ"- на підставі аналізу педагогічних праць з проблем керівництва учнівським колективом (О.В.Киричук, А.С.Макаренко, В.А.Сухомлинський, М.Д.Ярмаченко) та врахування сучасних концепцій музичного навчання і виховання (А.Г.Болгарський, Б.А.Брилін, О.М.Олексюк, Г.М.Падалка, Г.І.Побережна, О.Я.Ростовський, О.П.Рудницька, Г.П.Шевченко та ін.) було виведено ряд принципів положень щодо сутності та засобів організації педагогічної діяльності керівника учнівського музичного колективу. До них відносимо: використання різнобічного впливу музики на особистість; стимулювання потреби дітей в музичних заняттях; активізацію творчої позиції учнів; побудову взаємодії керівника з школярами на основі полілогу.

У дослідженні керівництво учнівським музичним колективом розглядається з позицій забезпечення педагогічних умов для стимулювання творчого самовираження учнів та їх самореалізації у процесі сумісного музикування. Такими умовами визначено:

- високий авторитет керівника як натхненника і координатора сумісних дій учасників колективу в єдності із забезпеченням рівноправної колегіальності, партнерської участі школярів у вирішенні творчих завдань;

-урахування існуючого досвіду спілкування дітей з мистецтвом у єдності із створенням ситуацій новизни, що сприяють розширенню естетичних почуттів, усвідомленню учнями післядії музики;

-стимулювання емоційної відкритості учнів, надання свободи для висловлювання власних суджень, втілення особистих почуттів, самостійного пошуку інтерпретації музичних творів, самовираження через опановані виконавські вміння;

-систематичне спонукання учасників музичного колективу до емпатійного відчуття внутрішнього світу іншого через інтерпретацію музичних творів, рефлексивного аналізу власних дій та узгодження їх із колективним виконавством.

Основою керівництва учнівським музичним колективом визначаємо педагогічний вплив учителя, що спрямовується на пробудження і стимулювання активного ставлення дітей до музичного мистецтва, забезпечення їх операційними можливостями музично-виконавської діяльності у колективі, розвиток самостійності та ініціативного ставлення до виконання музичних творів. Мета такого педагогічного впливу полягає у перетворенні зовнішніх вимог керівника у внутрішню позицію учнів і реалізується засобами стимулювання, координації і регулювання сумісної музичної діяльності колективу.

Функціональний аналіз педагогічної діяльності керівника музичного колективу дозволив визначити сукупність його дій, що виражаються у *спонукально-стимулюючій функції* (включає формування в учнів інтересу до музики, особистісно-ціннісного ставлення до мистецтва, стимулювання потреби і здатності до художньо-творчої самореалізації); *змістовно-інформуючій функції* (забезпечує передачу відомостей вихованцям про музичні твори, їх авторів, особливості інтерпретації та ін.); *спрямовуючо-коректуючій функції* (передбачає надання допомоги учням у відпрацюванні необхідних виконавських умінь та навичок, спрямування роботи колективу на взаєморозуміння та вироблення спільної інтерпретації, коректування загального ансамблевого виконання музичного твору, окремих партій, виконавців у поєднанні колективної та індивідуальної роботи);

Означені функції розглядаються як стратегія педагогічних дій керівника, що реалізується за допомогою репродуктивних і творчих *методів* на етапах планування, організації і управління, контролю та оцінювання. Зміст педагогічної роботи кожного етапу, функціональне спрямування та застосування методів, що уможливають творчу самореалізацію кожного учня у сумісному музикуванні, узагальнюються у *технології* керівництва дитячим мистецьким колективом. Концептуальну основу даної технології становить гуманістичний, особистісно орієнтований підхід, який спрямовано на максимальний розвиток індивідуальності та творчу самореалізацію кожного школяра, що реалізується в актах самопізнання (осмислення власних переживань і думок під впливом мистецьких вражень), самовираження (втілення особистих почуттів у музичному виконавстві), саморганізації

(узгодження дій з іншими через емпатійне відчуття та рефлексивний аналіз), самоактуалізації (використанні своїх природних задатків, прагнення до самовдосконалення). Сутність педагогічного керівництва на кожному з етапів роботи окреслено у змістовій частині структури технології (підготовка та проведення музично-практичної роботи, побудова ходу занять, забезпечення необхідних умов). Процесуальна частина відображає послідовність виконання дій, реалізацію функцій у відповідності до мети керівництва.

В результаті теоретичного аналізу доведено, що успішна реалізація керівницьких завдань вчителем музики можлива за умови широкопрофільної підготовки студентів, яка включає психолого-педагогічний аспект (знання педагогіки, психології, теорії розвитку учнівського колективу), музичний (музично-теоретичні знання, володіння музичним інструментом, співацьким голосом, навичками ансамблевого виконання, диригентською технікою, методикою музичного навчання і виховання) та управлінський (знання основ теорії управління; розуміння та доцільне використання прийомів та методів керівництва; вміння впливати на колектив, стимулювати його діяльність на виконання навчальних та виховних завдань; володіння технологією керівництва дитячим мистецьким колективом).

На основі різнобічного аналізу керівницької діяльності педагога-музиканта розроблено зміст і структуру готовності майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами, що узагальнено у мотиваційно-ціннісному, змістовно-інформаційному, операційно-дійовому, емоційно-вольовому, рефлексивно-аналітичному компонентах. Відповідно до змістових параметрів означених компонентів виведені критерії та показники підготовки студентів до досліджуваного виду педагогічної діяльності. Так, *мотиваційно-ціннісний* критерій включає такі показники: мотиваційна спрямованість студентів на діяльність з учнівським музичним колективом; ціннісні орієнтації щодо керівництва учнівським колективом; спрямування на розкриття індивідуальності учнів, їх творчу самореалізацію у колективному музикуванні. *Змістовно-інформаційний* критерій охоплює: наявність необхідного обсягу музично-теоретичних знань; розуміння психологічних особливостей дітей, їх взаємин у колективі; знання специфіки колективної музично-творчої діяльності. *Операційно-дійовий* критерій містить показники: вміння трансформувати знання у комунікативно-дійову форму; вміння організувати діяльність колективу; вміння доцільно визначати стиль, методи, прийоми керівництва у конкретній ситуації. *Емоційно-вольовий* критерій характеризують: вміння впливати на колектив, захоплювати дітей музичною творчістю; вміння створювати атмосферу емоційної відкритості, доброзичливості, співтворчості на основі полілогу; емоційна сталість, витримка, артистизм. *Рефлексивно-аналітичний* критерій включає самосвідомість; самооцінку; прагнення до самовдосконалення. Дана критеріальна

структура підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами була покладена в основу педагогічного діагностування досліджуваного феномена.

У **другому розділі** дисертації - "ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО КЕРІВНИЦТВА УЧНІВСЬКИМИ МУЗИЧНИМИ КОЛЕКТИВАМИ" - подано хід констатувального, формувального та контрольного експериментів дослідної роботи, обґрунтовано форми, методи та етапи підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами.

Мета констатувального експерименту полягала у з'ясуванні, кількісному і якісному аналізі рівнів готовності студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів до керівництва учнівськими музичними колективами за розробленими критеріями та показниками.

Перший етап діагностування був підпорядкований визначенню ступенів сформованості мотиваційно-ціннісного та інформаційно-змістового компонентів готовності студентів-випускників до керівництва учнівськими музичними колективами за відповідними критеріями та показниками. За допомогою методики "незакінчених речень", методів анкетування, усного та письмового опитування вивчалися мотиви вибору професії, ціннісні орієнтації майбутніх учителів щодо керівництва учнівськими музичними колективами, спрямованість на творчу самореалізацію та розкриття індивідуальності учнів у колективній музично-творчій діяльності. Методи бесід, анкетування, письмового опитування застосовувалися при визначенні рівнів теоретичної обізнаності студентів у галузі педагогічної роботи з учнівським музичним колективом та керівництва ним. Отримані результати діагностування дозволили розподілити досліджуваних студентів на три рівні: за мотиваційно-ціннісним критерієм - 44,3 % низького; 47,6 % середнього; 8 % високого; за змістовно-інформаційним - 50,6 % низького; 39,2 % середнього ; 10 % високого.

Другий етап діагностування був спрямований на виявлення рівнів розвитку умінь та навичок керівництва колективною музичною діяльністю за показниками операційно-дійового та емоційно-вольового критеріїв. У груповому музикуванні в умовах роботи студентських колективів (хор, оркестр та ін.) визначалися вміння студентів трансформувати теоретичні знання в комунікативно-дійову форму; вміння організувати колектив на виконання завдань; ступінь володіння методами, прийомами керівництва музичним колективом; міра емоційного впливу; наявність артистизму.

Як з'ясувалось, між системою засвоєних студентами методичних знань і їх реальними практичними вміннями керувати музичним колективом існує певний розрив, котрий

призводить до стереотипних дій, що не враховують конкретні обставини роботи, індивідуальні особливості учасників та характер їх взаємодії. Більшості респондентів бракувало умінь встановлювати контакт з аудиторією та керувати її роботою, розподіляти увагу при роботі з колективом. Зафіксовані недоліки пояснюються тим, що існуюча практика навчання і виховання майбутнього вчителя музики недостатньо орієнтована на підготовку вчителя як керівника творчого колективу, що має емоційно впливати на колектив, захоплювати та об'єднувати учасників спільним естетичним почуттям, водночас надавати кожному можливість творчого самовираження. Результати оцінювання стали основою розподілу студентів на три рівні: за операційно-дійовим критерієм диференційовано 44,2% студентів низького рівня, 44,2% середнього рівня, 11,6% високого рівня; за емоційно-вольовим - 51,7% низького рівня, 42,5% середнього, 5,8 % високого.

На підтвердження таких даних був проведений *третій етап* експерименту в умовах педагогічної практики, спрямований на діагностику рівнів самоусвідомлення студентами сутності педагогічної роботи керівника музичного колективу учнів, самооцінки власної діяльності, а також їх бажання, прагнення до самовдосконалення за показниками рефлексивно-аналітичного критерію.

Вимірювання самосвідомості майбутніх вчителів ґрунтувалося на положеннях про педагогічну рефлексію як неодмінну умову успішного керівництва процесом навчання і виховання (Ю.Кулюткін, Г.Сухобська). Для визначення рефлексивної позиції студентів використовувалися репертуарно-матрична методика Г.Келлі, діагностична методика А.Реана (1999 р.). Ці методики спрямовані на самоаналіз, самоосмислення респондентами своїх власних дій педагогічної роботи, самоусвідомлення наявності певних професійних якостей та співвідношення їх із суспільно визнаними еталонами. Ступінь адекватності самооцінки майбутніх вчителів визначався також за самозвітами з педагогічної практики: "Я- керівник музичного колективу учнів", "Я- очима учнів", їх обговоренням та порівнянням із колективною оцінкою групи. Відзначалося, що вища стадія розвитку самооцінки являє собою готовність студентів переходити від констатації своєї сутності до аналізу власних проблем та наявних труднощів, усвідомлення необхідності їх усунення та практичних дій, спрямованих на перетворення самих себе. В результаті діагностування за рефлексивно-аналітичним критерієм було зафіксовано: респондентів низького рівня 48,9%, середнього - 41,4%, високого- 9,7 %.

Зведені результати констатувального експерименту дозволили розподілити респондентів на три рівні готовності до керівництва учнівськими музичними колективами: *репродуктивний, ініціативний, творчий*.

Репродуктивний - найнижчий рівень, що відображає здатність до діяльності переважно відтворюючого, виконавського характеру. Теоретична обізнаність студентів цього рівня, їх музичний тезаурус обмежувалися широковідомими педагогічними поняттями та авторитетними судженнями про роботу з учнівським творчим колективом, позбавленими суб'єктивного ставлення та особистісної внутрішньої потреби у майбутній музично-педагогічній діяльності. Практичні уміння і навички здебільшого стереотипні, не підпорядковані цілям і завданням роботи з колективом. Респонденти цієї групи виявилися не готовими рефлексивно осмислити свою діяльність і адекватно оцінити себе як керівника учнівського музичного колективу (48 %).

Ініціативний - середній рівень. Студенти усвідомлюють значення керівництва колективною творчою діяльністю дітей, виділяють його системоформуючим елементом музично-педагогічного процесу. Цей рівень характеризуються високими показниками операційного-дійового та емоційно-вольового критеріїв: вміннями організувати діяльність колективу, ініціативним ставленням до виконання функцій керівника. Але показники рефлексивно-аналітичного критерію невисокі. Респонденти мало контролюють свої дії, поведінку і не співвідносять їх із уявленнями учнів (43 %).

Творчий - високий рівень. Респонденти виявляють зацікавленість до керівницької діяльності, відзначаються розумінням її сутності, а також розвинутою мотивацією до музично-педагогічної роботи. Під час педагогічної практики намагалися створювати на заняттях атмосферу захопленості, радісного настрою дітей від зустрічі з мистецтвом, враховуючи індивідуальні уподобання та природні нахили учнів. Позиція керівника визначається консультативною допомогою, проте його лідерство і авторитет у дітей незаперечні. Студенти цієї групи вміють адекватно оцінити себе як керівника і результати колективної творчої діяльності. (9% досліджуваних).

Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність спеціальної підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами, що включає пробудження професійної мотивації, підвищення рівня теоретичної обізнаності у питаннях керівництва дитячим творчим колективом, оволодіння практичними прийомами та методами керівництва, вдосконалення рефлексивних умінь будувати навчально-виховний процес, усвідомлення та опрацювання технології керівництва дитячим мистецьким колективом.

Формувальний експеримент був проведений згідно розробленої моделі поетапної підготовки студентів до керівництва учнівськими музичними колективами, що являла собою

цілісну організаційно-методичну систему формування спеціальних умінь вчителя-керівника, окреслених параметрами критеріального апарату готовності до даного виду діяльності, а саме:

- організовувати учнівський колектив, мотивувати та регулювати його діяльність на гуманній основі;
- спрямовувати навчально-виховний процес на розкриття індивідуальності учнів, їх творчу самореалізацію у сумісному музикуванні;
- раціонально поєднувати індивідуальну та колективну музичну діяльність дітей, враховуючи їх вікові та особистісні нахили, уподобання;
- визначати стиль, методи, прийоми керівництва згідно конкретної ситуації;
- розподіляти педагогічну увагу на різних аспектах роботи;
- захоплювати учнів музичною творчістю, створювати атмосферу емоційної відкритості та доброзичливості на основі полілогу;
- зберігати емоційну сталість, витримку в несподіваних та складних ситуаціях;
- рефлексивно осмислювати, аналізувати навчально-виховний процес, а також коректувати свої дії відповідно до конкретної педагогічної ситуації;
- вміло використовувати досвід кращих керівників музично-творчих колективів, сучасні педагогічні тенденції у галузі музичного навчання і виховання.

Організація форм роботи зі студентами (спецкурс, педпрактика, позааудиторні заняття) спрямовувалася на інтеграцію, уточнення і збагачення знань з базових музично-педагогічних дисциплін та на усвідомлення і відпрацювання особистісно орієнтованої технології керівництва учнівським мистецьким колективом.

Перший етап підготовки студентів - *передкомунікативний* - був підпорядкований розвитку мотиваційно-ціннісного та змістовно-інформаційного компонентів готовності майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами. Ставилася за мету виробити уявлення діалогового спілкування з учнями через мистецтво, актуалізувати існуючий музичний досвід творчого самовираження та спрямувати його на майбутню педагогічну роботу, уточнити, систематизувати та збагатити знання студентів з питань керівницької діяльності вчителя-музиканта у процесі опрацювання тематики спецкурсу "Керівництво учнівськими музичними колективами у загальноосвітній школі". Вивчення таких тем курсу як "Професіоналізм вчителя музики у контексті педагогічного керівництва музично-творчою діяльністю учнів", "Колективні форми позаурочної мистецької роботи у школі та керівництво

ними", "Прийоми встановлення контакту з колективом", "Стилі і методи керівництва учнівським колективом" сприяло осмисленню студентами сутності педагогічного керівництва дитячими мистецькими колективами, усвідомленню особливостей взаємодії учасників та специфіки художньо-творчого розвитку учнів, педагогічній проекції поетапного використання функцій і методів керівництва згідно особистісно орієнтованої технології. Методи бесід, дискусій, постановки проблемних питань, обговорення, творчих завдань використовувалися для вироблення особистісного ставлення студентів до діяльності керівника.

Другий етап - комунікативний - спрямовувався на відпрацювання необхідних керівницьких умінь згідно показників операційно-дійового та емоційно-вольового критеріїв і проводився в умовах роботи концертмейстер-ського класу, ансамблю та студентських колективів: ансамблів бандуристів, скрипалів, оркестру та хору. Індивідуальні і колективні форми роботи використувалися для розвитку емпатійного відчуття, співпереживання образно-емоційно-му змісту музики, виклику творчого самопочуття та перенесення цих індивідуальних проявів у сферу діалогових відносин з учасниками студентських колективів. У багатомірності завдань ансамблевого виконання музичного твору відпрацьовувалися вміння майбутніх керівників розподіляти професійну увагу на різні аспекти роботи. Динаміка використання методичних прийомів від інформаційно-репродуктивних до проблемно-пошукових була покладена в основу формування умінь встановлювати контакт з аудиторією та керувати її роботою, емоційно впливати на колектив, організувати його діяльність та захоплювати творчістю ("самопрезентація", "комунікативна атака", "виклик творчого почуття").

На даному етапі педагогічної роботи використовувалися методи рольової гри, групового музикування, діалогічної взаємодії, драматургії з елементами театралізації, створення творчої атмосфери, моделювання педагогічних ситуацій, застосування медитативної техніки.

Третій етап - комунікативно-творчий - узагальнював попередню підготовку майбутніх вчителів, передбачаючи їх самостійність у вирішенні завдань керівництва учнівськими музичними колективами в умовах реального педагогічного процесу школи, і спрямовувався на формування рефлексивно-аналітичного компоненту готовності. Завдяки безпосередньому контакту з учнями, студенти орієнтувалися на діалогові взаємини з ними, враховуючи індивідуальні особливості кожного, та об'єднання всіх полілогом у сумісному музикуванні. Підготовка та проведення концертного виступу музичних колективів учнів активізували самостійність, ініціативність студентів у пошуку та використанні ефективних методів і прийомів керівництва. Колективне обговорення результатів проведеної роботи

сприяло осмисленню майбутніми педагогами своєї діяльності, розвитку самоаналізу та самооцінки себе як керівника, усвідомленню труднощів та шляхів щодо їх усунення.

Перевірка результативності розробленої методики здійснювалася на основі контрольного діагностування та порівняльного аналізу рівнів готовності до керівництва учнівськими музичними колективами студентів експериментальної і контрольної груп (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка формування готовності майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами

Рівні готовності студентів до керівництва учнівськими музичними колективами	Г р у п и с т у д е н т і в (у відсотках)			
	до експерименту		після експерименту	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	46,3	49,8	37,9	10,1
Ініціативний	42,3	41,7	48,2	43,6
Творчий	11,4	8,5	13,9	46,3

Результати свідчать, що після проведення формуючого експерименту істотно зросла кількість студентів у експериментальній групі, які мають творчий (високий) рівень готовності до керівництва учнівськими музичними колективами (збільшилась на 37,8%, тобто у 5,4 рази), що значно переважає аналогічні показники у контрольній групі (2,5%). Більшість студентів контрольної групи залишилася на ініціативному (середньому) та репродуктивному (низькому) рівнях, відповідно- 48,2 % та 37,9 %, тоді як в експериментальній групі кількість студентів репродуктивного рівня знизилась на 39,7%, а ініціативний склали 43,6% респондентів. Отже, суттєве підвищення рівнів готовності до керівництва учнівськими музичними колективами студентів експериментальної групи відбулося внаслідок цілеспрямованої експериментальної роботи. Це засвідчує дієвість розробленої методики і дає підстави стверджувати про доцільність її використання у навчально-виховному процесі фахової підготовки вчителів музики.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами, що знайшло відображення у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці спеціальної методики підготовки фахівців до даного виду діяльності в умовах вищих закладів освіти.

1. Згідно сучасних тенденцій гуманізації освіти, в світлі яких центральною ланкою навчально-виховного процесу виступає взаємодія вчителя з учнями, в дослідженні відстоюється принципово нова позиція педагога-керівника учнівсько-го музичного колективу, зорієнтована не на уніфікацію колективу, а на розкриття індивідуальності учнів у груповій музичній діяльності. Такий підхід потребує пошуку нових форм і методів фахової підготовки майбутніх вчителів музики.

2. Керівництво учнівським музичним колективом інтерпретується у дослідженні як цілеспрямований педагогічний вплив на школярів з метою забезпечення умов для їх творчої самореалізації. Провідними напрямками керівництва дитячим мистецьким колективом визнано стимулювання, координацію і регулювання сумісної діяльності школярів у взаємодії учасників на основі полілога. Визначено принципові положення, що сприяють досягненню мети керівництва: використання різнобічного впливу музики на особистість; стимулювання потреби дітей у музичних заняттях; активізація творчого ставлення учнів до виконання музичних творів; забезпечення діалогічної взаємодії учасників.

3. У дослідженні представлено розробку особистісно орієнтованої технології керівництва учнівськими музичними колективами, що передбачає послідовну реалізацію керівником функцій (спонукально-стимулюючої, змістовно-інформуючої, спрямовуючо-коректуючої) та застосування репродуктивних і творчих методів у відповідності до етапів планування, організації і управління, контролю та оцінювання роботи.

4. Розроблено і обґрунтовано зміст і структуру готовності майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами, що узагальнено у мотиваційно-ціннісному, змістовно-інформаційному, операційно-дійовому, емоційно-вольовому, рефлексивно-аналітичному компонентах. Критерії та показники готовності студентів до даного виду педагогічної діяльності розроблено відповідно до змістових параметрів визначених компонентів. В результаті констатувального експерименту зафіксовано три рівні сформованості

готовності майбутніх учителів музики до керівництва учнівськими музичними колективами: репродуктивний, ініціативний, творчий.

5 На основі обґрунтованих теоретичних засад керівництва колективною музично-творчою діяльністю учнів та отриманих результатів діагностування розроблено організаційно-методичну систему поетапної підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами, що ґрунтується на *принципах*: гуманізму, цілісності, колективної музичної діяльності, активної комунікації, дослідницької позиції, використанні у педагогічній практиці різновидів музичного мистецтва, реалізації у педагогічному процесі різноманітних функцій музики, єдності діяльнісного та особистісного підходів; включає *педагогічні умови* (формування мотивації майбутньої діяльності з учнівським музичним колективом, усвідомлення майбутніми вчителями теоретичних засад керівництва дитячим мистецьким колективом, оволодіння методами, прийомами керівницької діяльності, забезпечення емоційної стабільності, розвиток рефлексивного мислення, самоаналізу); *зміст, форми* організації та *методи* згідно *етапів* педагогічної роботи (передкомунікативного, комунікативного, комунікативно-творчого).

6. Експериментально доведено ефективність поетапної підготовки студентів до керівництва учнівськими музичними колективами, загальна стратегія якої передбачала усвідомлення та опрацювання майбутніми вчителями музики особистісно орієнтованої технології керівництва дитячим мистецьким колективом у такій послідовності: систематизація, інтеграція та збагачення знань щодо керівництва колективною музично-творчою діяльністю процесі вивчення спецкурсу "Керівництво учнівськими музичними колективами у загальноосвітній школі" (I етап); оволодіння практичними навичками та вміннями керівництва, згідно технології, в умовах роботи студентських колективів (II етап), апробування та творче використання набутих знань, вмінь та навичок керівництва під час педагогічної практики (III етап).

7. Результати дослідно-експериментальної роботи дали можливість констатувати позитивні зрушення рівнів сформованості готовності до керівництва учнівськими музичними колективами у студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною, що свідчить про ефективність запропонованої організаційно-методичної системи та правомірність висунутої гіпотези.

Проблема підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами не обмежується виконаним дослідженням. Численні аспекти даної проблеми потребують подальшої розробки і вирішення. Серед них: розвиток професійних якостей та формування творчої особистості вчителя-керівника учнівського мистецького колективу.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях:

1. Паньків Л.І. Критерії готовності майбутнього вчителя музики до керівництва гуртовою діяльністю школярів // Наукові записки. Серія: Педагогіка № 2/ Тернопільський держ.пед.ун-т ім.Володимира Гнатюка, Тернопіль, 1999.- С.49-52.
2. Паньків Л.І. Особливості підготовки майбутнього вчителя до керівництва музичними колективами школярів //Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.- К.:НПУ, 2003.- Вип.52. - С.101-105.
3. Паньків Л.І. Вальс, вальс, вальс... (Позакласний час) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.-1997.-№11.- С.59-62.
4. Паньків Л.І. Музична терапія в роботі керівника дитячого художнього колективу // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені М.Гоголя.- Ніжин: ДПУ, 1999.-Ч.3.- С.131-135.
5. Паньків Л.І. Вплив музики на психічне здоров'я особистості // Початкова школа.- 1999.- № 1. - С. 58-60.
6. Паньків Л.І. Керівництво учнівським музичним колективом як можливість забезпечення умов творчої самореалізації дітей // Рідна школа.- 2005.-№ 2. - С. 40-41.

Паньків Л.І. Теорія та методика підготовки майбутнього вчителя до керівництва учнівськими музичними колективами. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика навчання музики і музичного виховання. - Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2005.

Оснoву дисертації складає наукове обґрунтування організаційно-методичної системи підготовки студентів музичних спеціальностей до керівництва учнівськими музично-творчими колективами. Розкрито сутність керівницької діяльності вчителя-музиканта у сучасній школі на основі принципів, педагогічних умов, форм і методів роботи, спрямованих на реалізацію завдань музичного навчання і виховання молоді. Змодельовано і апробовано зміст, форми і методи підготовки майбутніх вчителів до керівництва учнівськими музичними колективами за розробленими критеріями та показниками означеної музично-педагогічної діяльності.

Ключові слова: керівництво учнівським музичним колективом, принципи, педагогічні умови, творча самореалізація, полілог.

Паньків Л.І. Теорія і методика підготовки майбутнього вчителя к керівництву учнівськими музичними колективами. - Рукопись.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика обучения музыке и музыкального воспитания.- Национальный педагогический университет имени М.П.Драго-манова, Киев, 2005.

В диссертации исследуется актуальная проблема профессиональной подготовки учителей музыки к руководству детскими музыкальными коллективами. Отмечается, что основной формой работы с учащимися в условиях общеобразовательной школы являются коллективные музыкальные занятия. Именно умелое педагогическое руководство должно обеспечить тот уровень развития детского творческого коллектива, при котором каждый из участников будет иметь возможность самовыражаться и самореализовываться через полилог в совместном музицировании.

Руководство музыкальным коллективом учащихся рассматривается с позиций создания и использования учителем педагогических условий, которые способствуют творческому самовыражению участников. Такими условиями выделяются: широкое вовлечение учащихся в активную музыкальную деятельность; использование в работе различных музыкальных жанров с учетом возрастных особенностей детей; содействие осознанию учениками эвристического, гедонистического воздействия музыки; создание ситуаций эстетических переживаний; опора на существующий опыт детей общения с искусством, учёт их интересов, запросов; расширение эстетических чувств путём создания ситуаций новизны восприятия музыки; развитие эстетического вкуса посредством общения с художественными музыкальными произведениями; признание за учащимися прав на собственное мнение по поводу искусства, на самостоятельный поиск интерпретации музыкальных произведений; создание проблемных ситуаций, стимулирующих воображение, фантазию, впечатления; обеспечение свободы действий, что предполагают защищенность от психологического давления, эмоциональную открытость; развитие и использование эмпатии, рефлексии в межличностном полилоге; высокий авторитет руководителя и его позиция вдохновителя и координатора совместной музыкальной деятельности с учащимися, которые признаются равноправными участниками взаимодействия. Основными принципами педагогической деятельности руководителя детского музыкального коллектива определены: использование разностороннего воздействия музыки на

личность; стимулирование потребностей учащихся в музыкальных занятиях; активизация творческой позиции учеников; принцип полилога.

Функциональный анализ деятельности руководителя детского музыкального коллектива позволил обозначить совокупность его действий, которые обеспечиваются знаниями в области музыкального искусства, коммуникативными умениями (содержательно-информирующая функция); владением музыкальным материалом школьной программы, методикой музыкального обучения и воспитания, интерпретаторскими способностями (направляюще-корректирующая функция); возможностью увлекать учащихся музицированием, формировать личностно-ценностное отношение детей к искусству, стимулировать потребность и способность их к творческой самореализации (побудительно-стимулирующая функция). В результате отмечается, что успешная реализация учителем музыки функций руководителя детского творческого коллектива возможна при условии специальной подготовки студентов, которая включает общепедагогический аспект (знания педагогики, психологии, теории развития ученического коллектива), музыкальный (музыкальный тезаурус; владение музыкальным инструментом, певческим голосом, дирижерской техникой, методикой музыкального обучения и воспитания) и управленческий (знания основ теории управления; понимание и использование приемов, методов руководства; способность к педагогическому влиянию на коллектив, стимулированию его деятельности на выполнение обучающих и воспитательных задач; владение технологией руководства детским творческим коллективом).

Основу диссертации составляет научное обоснование организационно-методической системы поэтапной подготовки будущих учителей музыки к руководству музыкальными коллективами учащихся в условиях общеобразовательной школы. Разработанная методика нацелена на формирование готовности студентов к руководству детскими творческими коллективами согласно разработанных критериев (*мотивационно-ценностного, содержательно-информационного, операционно-деятельностного, эмоционально-волевого рефлексивно-аналитического*), включает методы, педагогические условия, индивидуальные и коллективные формы работы. Анализ результатов проведенного эксперимента подтверждает эффективность разработанной методики, которая предусматривает поэтапное повышение уровня готовности студентов к руководству музыкальными коллективами в такой последовательности: первый (предкоммуникативный) этап педагогической работы направлен на развитие мотивации, расширение и интеграцию фактических знаний, необходимых руководителю, в процессе изучения спецкурса "Руководство детскими музыкальными коллективами в общеобразовательной школе"; второй этап (коммуникативный) подчинен отработке навыков и умений руководства коллективом в условиях работы студенческих коллективов (хор, оркестр);

третий этап (коммуникативно-творческий), обобщающий предыдущую подготовку, ориентирует студентов на осознание себя как руководителя музыкального коллектива учащихся в реальных условиях педагогического процесса школы, а также определяет дальнейшее профессиональное самосовершенствование.

Проверка результативности проведенной исследовательско-экспериментальной работы происходила на основе сравнительного анализа уровней готовности к руководству музыкальными коллективами учащихся студентов экспериментальной и контрольной групп.

Ключевые слова: руководство музыкальным коллективом учащихся, принципы, педагогические условия, творческая самореализация, полилог.

Pankiv L.I. Theory and methods of training the future teacher for the direction of pupils' musical collectives. – Manuscript.

Thesis for the Scholarly Degree of Candidate of Pedagogics in speciality 13.00.02- Theory and methods of music teaching. – National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov, Kyiv, 2005.

The thesis presents a scientific substantiation of the method-organizing system of training the students of musical specialities for the direction of pupils' musical creative collectives. The thesis examines the essence of the guiding activity of the music teacher in the modern school on the basis of principles, pedagogical conditions, forms and methods of work aimed at implementation of tasks of music teaching and youth training. The thesis designs and approves the contents, forms, and methods of training the future teachers for the direction of pupils' musical collectives according to the developed criteria and indices of the said musical and pedagogical activity.

Key words: direction of pupils' musical collective, principles, pedagogical conditions, creative self-actualization, polylogue.